

pozneje razgrejejo, v jeseni pa poprej razhladijo kakor lahke in rahle zemljiša.

Če je jesensko vreme slabo, naj poseje kmetovavec — če sicer zamore to storiti — rahle in suhe zemljiša z ozimino, težke zemljiša pa z jarim žitom.

Po tih vodilih naj se ravná umni kmetovavec! Ne moremo pa zamolčati, da pri setvi, ljubi kmetje, imate veliko praznih vér; de gledate na posebne ure, dneve, tedne in čase, in de vam je za vse to večí skerb, kakor za dobro sème. Nektere sémene sejete o mlaji in se jih ne upate sejati o šipu; druge sejete o šipu, pa ne o mlaji. Nekteri se celó po svetnikih ravnajo in pravijo: „ta dan je dobro to sème sejati, pa škodljivo, ako bi se kako drugo sejalo“. Povejte mi: v kakošni zavezi je ta ali uni svetnik z vašimi deli na njivah, travnikih in po vertih? Ako bi potrebno bilo, na vse to gledati, bi nas bil ljubi Bog, ki nam vsakdanji kruh daje, gotovo tudi tega podučil, kakor nas je podučil v družih rečéh. Ljubi Bog pa nam ni nikjer ne ene čerke razodel, da bi bilo dobro ali škodljivo na dneve ali mesce pri setvi gledati, veliko več nas milostljivi Bog po modrim Salomonu drugači uči rekoč: „Ki na veter gleda, ta ne seje, in ki oblake ogleduje, ta ne žanje“.

Če si pa ravno vse svoje delo pri setvi dobro opravil, vunder iz sémene nič ne bo, ako ga Vsi-gamogočni ne blagoslovi, kakor sv. Pavel govori: „Ne ta, ki sadi; tudi ne ta, ki zaliva, je kaj, ampak Bog, ki rast daje.“ — Vsejano sème potrebuje vse po pravi priméri sonca in dežja: to pa dati, stoji le pri Bogu!

(Dalje sledi.)

Góle bučnice.

Poljske buče dajo dobro pičo za živino vsaciga pleména; pa so tudi v jed za ljudi dobre. V več krajih, takó tudi pri nas, pa tudi olje iz bučnega sémene (bučnic) stiskajo. Iz tréh bokalov zlušenih jedric se bokal olja dóbi. Bučnice lušiti pa je sitno in dolgočasno délo; bolehnim ljudém, tudi otrokam — če ravno niso dosti boljši kakor miši — je to délo nar bolj primérjeno. — Pred dvéma létama nam je nek popotnik jako vstregel, ki nam je ene zerna gólih bučnic — to je bučnic brez lušín — popustil. Te buče so nam že dvé léti lepo dozorele, in se od dozdanjih nič ne ločijo. Ko se nam bo seme pomnožilo, bomo radi na vsak pripraven kraj buče sadili, po ti poti pičo za živino množili, si olja za domačo potrebo dovelj pridobili, in si marsikteri kraj-carček, ki ga zdaj za laško olje izdamo, prihranili.

Častiti c. k. kmetijski družbi podám ponižno pol kôpe tacih pešká, ki se pri nas práv dobro obnašajo. *)

P. Musi.

Še nektère čudne,
pa večidel žalostne skušnje zastran krompirja tudi
v Postojnski kresii léta 1847.

Kér so nekteri naših Ipavcov že začéli gnoj voziti za krompir, me to napélje, vam povedati, da se je lani po vsi naši kresii ravno taka, pa še veliko hušji krompirju péla, kakor na Górenskim po oznanjenji gosp. Selčana v 48. listu pretečeniga tečaja Novíc razglašnim. Nekteri Ipavci sadijo krompir, če je le mo-

goče, že svečana ali vsaj précej sušca mesca, in zgodaj vsajen krompir je bil do zdaj pri nas še zmirej nar boljši in gnjilíne obvarovan. Ravno lani ga je bil sicer že vsajeniga še tak hud mraz zadel, da je zemlja zmerzovala, in mislili smo, da je vsajeni krompir za-veržen, pa práv nič mu ni škodovalo; veselo je kalil in rasel, pa tudi bogato in zdravo rodil. Sadijo ga vselej na vpríčo pognojeno lého pod čépón, in tako ne pride toliko globoko pod zemljo, kakor tam, kjer ga pod brazdo pometvajo. Čépón je ene sorte matika, pa ne na okroglo, ampak naravnost oster. Dva delavca to délo práv naglo opravljata; močnejši na versto mahne z čépónam in perzdigne nekoliko perst, šibkejši pa iz kôška ali iz cajne kérhelj krompirja za njim pod čépón verže, uni ga izmakne in krompir je že zadosti zasut, in vséka berž drugo jamico i. t. d.

Kar ga je bilo tedej zgodaj sajeniga, je bil zdrav in dober *), kar ga je bilo pa pozneje, maliga in véliciga travna sajeniga, je bil po Ipavskim zlo, okoli Postojne, po Vremskim, po hribih i. t. d. pa popolnoma bolán, da se jim bo še za sème majalo. To léto je bila tedej njegova gnjilína v naši kresii veliko hušji (skorej bi rekel popolnoma), kakor poprejšnje, in vunder ni bilo več toliko kričanja in zdihovalja, kakor poprej; nekaj zató, kér so se ljudjé nadloge že nekoliko privadili, nekaj pa zató, kér ga že zavoljo pomanjkanja sémene niso mógli, ali pa si še tudi niso upali, ga toliko saditi, kakor popred, ampak obsejati so tudi Pivčani in Rovtarji svoje boljši njive, ktere je popred krompir v posesti imél, z drugim žitom. Poskusili so tudi turšico, ktera se jim je précej lani, desiravno ni bilo posebno toplo polétje, tako dobro prikupila, da je mende ne bodo več popolnoma s svojih zemljiš pregnali; in takó bo mende modri nebeški Oče s silo ljudém oči odperl in jih modrejšiga kmetijstvovanja navedil, zakaj on gotovo hoče, da naj kmet več plémén žita séje, ne pa sam krompir, ali vsaj ne preveč, kakor so okoli Postojne, hribovci i. t. d. delali, in tako desetnikam, kér so jim desetino krompirja sploh odrekli, krivico, pa tudi sebi mnogo škodo napravljali. Kdor je kmetijsko kemijo pazljivo bral, že vé, da sam krompir človeku ne tekne dobro, da ga le z drugimi rečmi vred želodíc popolnoma prekuhati zamóre; potlej so si med drugim tudi to škodo s preobilnim sajenjem krompirja delali, da so žita le malo pridelovali, krompir pa, kér ga je bilo preveč, so v Terstu in v Reki práv po nič prodajali, véasih po goldinarji, véasih clo le po 40 kraje. cent, in tako tedej niso imeli ne robe, ne denarja, truda pa vender na cente ljudjé in živina.

(Konec sledi.)

Od konjskiga mesa.

Ljube Novíce! marsiktero vražo ste že iz Slovenskiga pregnale, in marsiktera neumna véra je šla po Vaših jasnih podukih rakam žvižgat. Vam gré tudi zasluga, da konjsko meso ne bo dalje zaničevano ostalo, ampak da se bo, če je sicer zdravo in lepo, prihodnje v prid obračalo. Perva pojedina konjskiga mesa je bila v Krajnji 13. dan svečana. Hvala gospodam, ki so prvi na Krajskim zastarano neumno misel, da konjsko meso ni za jed dobro, prekucnili in pokazali, da je dobro. Stara govorica je v Krajnji: „V Naklim so konja zaklali, v Krajnj pa kolíne poslali“, zdej pa, pravi naš slavni pesnik Dr. Prešerin, bomo rékli: „V Krajnji smo konja pobili, v Naklo pa kolíne vernili.“ In tako se bojo zamogli zdej Krajnci z Naklačani pobolati.

*) Lepa hvala za poslani dar. Pri ti prilíki damo na znanje, da si bo za prihodnjo spomlad mlajši gospod Ferdinand Šmidt v Šiški nad Ljubljano zalogo nar koristniših žitnih, travnih, drevskih, sočivnih sémén napravil, ktero bo v Novicah oznanil, da bojo naši bravci, ki tacih sémén potrebujejo, vedili, kje jih imajo iskati. Tudi sème pohvaljenih gólih bučnic se bo pri njem dobilo. Vrednistvo.

*) Tak zgodaj vsajen krompir je že o svetim Jakobu, ali vsaj kmalo po tem zrel, in za njim še répo sejejo, pa brez ji pisatelj.

Pri ti priliki moram tudi povedati, de me je neki kmet na Kumu na Gorenškem, ki je priden bravec Novic, naprosil, naslednjo prigodbo v Novicah razglasiti. V bližnji vasi se je mlado žebè pri skoku čez ograjo takó poškodovalo, de bi se ne bilo moglo več ozdraviti. Naš brihtni kmet K—, ki je v Novicah večkrat bral, de je škoda taciga konjskiga mesa *) zametovati, je šel, ko je to nesrečo zvedil, naglo h kmetu, kterimu se je imenovana nesreča zgodila, kupi za majhne denarje ranjeno živinčce, ga zakóle, meso lepó nasolí in ga v dimnik obési. Večkrat ga hodi ogledovat; lepó se mu suši in dobro diši. Hvala tacimu brihtnemu kmetu, ki se je povzdignil čez neumno krivo misel, in takó unimu kmetu škodo zmanjšal, sebi pa za majhin denar veliko živčca napravil! Ta brihtni kmet vsak večer s svojo drago ženico in odrašenim otrokam Novice bere in po svoji priprostosti razlaga. Taki kmetje so pravi možjé, ne pa tisti, ki od ljubiga sveta nič ne véjo in zabiti ostanejo vse svoje dni.

Primskovski.

Istrijski Slovenci

med Teržaškim in Reškim morjem.

(Dalje.)

Drugi razdelk kmetije Istrijskih Slovencev je poljsko delo, ali kmetija v pravim pomenu. Od orodja za to delo vam ni potreba govoriti, zató kér je ravno tako, kakoršniga sim vidil v rokah drugih Slovencev, samo, de ima druge iména. — Obdelovanje polja je v Istrii jako težavno, zató, kér je velika toplota poléti, in kér so večidel skale in kamnje po njivah, ktere se ne dajo proč spraviti, in ktere so pri oranji veliko na poti. Kér je malo ravnin, in kér so njive večidel po gorah, orjejo takó, de zemljo samo na eno stran mečejo in brazd ne delajo. Sejejo nar več pšenice, ktera rada dobro rodi, pa tudi sirka in sadijo turšico. To trojno žito jim je nar koristniši, in kadar dobro plodi (veliko rodi), imajo dobro létino. Sejejo pa tudi jačmek (ječmen), réž, oves, pirovico (žito kakor pšenica, samo de je bolj slaba za kruh), jarino (še slabeje), hiljaco (podobno ovsu), in léčo; tudi konoplje sejejo pridobiti si prediva; krompirja veliko sadijo, pa kakor po drugih krajih, je tudi tukej gnjil. — Lanú, prosá, korenja in detelje pa se malo vidi sejati. —

Kadar žito odrase, ga oplévejo, pa večidel možki, kakor tudi večidel možjé žanjejo. Požeto žito ne stavljajo v kosolce, zató kér jih nimajo, ampak v kopišča, ktere na verhu s slamo dobro pokrijejo. — Kadar je žito suhó, ga omlatijo, ne v skednjih, kterih v Istrii nimajo, ampak na zemlji pod milim nebam. —

Predin začnejo mlatiti, osnažijo eno ravnico, in za tem nar prvo bób, ali grah in oves mlatijo, de se zemlja uterdi; potlej pa, kadar je zemlja že terda, mlatijo plemenitniši žito — nar poslednje pšenico. —

Ravno tako bi lahko tudi v tistih krajih, kjer imajo skednje, tisti ravnali, kteri svojih skednjev nimajo, in morajo od brezvestnih gospodarjev, práv za práv réči, žito še enkrat kupiti. Res je, de po dežji se pri nas

ne more mlatiti, — pa je že toliko lepiga vremena, de se lahko vse omlati. — Marsikdo si bo mislil: Mora jim pač vroče biti, celi dan na soncu cepce vertiti! — Je vroče, je, to je res, pa tudi v skednji je vroče, kamor ne pihljá noben véter; verh tega morajo tudi mlatiči v skednji veliko praha požirati, kteri je zdravju jako škodljiv. Naši mlatiči pa pod milim nebam nimajo nič praha. Cepce imajo majhne, in lahke, takó de se lahko z eno roko z njimi mlati; kér se jim pa žito, ki ga na soncu mlatijo, sproti dobro suši, ga vselej dobro omlatijo. Mlatičev je po 4, po 6, tudi po 8; pol jih stoji na eni, pol na drugi strani, in vsi, kteri so na eni strani, na enkrat udarjajo. — Kadar je žito omlateno, ga zvežajo, večidel kadar sonce zapada, zató kér je takrat rad kakošin véter. Žito mečejo z vevnico proti nebu, — dobro žito pada nazaj na zemljo, pléve pa véter odnese. —

S tem pa ne rečem, de bi vi, dragi kmetje! ki imate skednje pod krovam, jih razrušili, in de bi pod milim nebam mlatili; samo navado naših kmetov sim vam povedal.

Žito pošljejo v malin, ali ga pa samí na malnih, ktere z rokami vertijo, in kteriga ima vsaki boljši kmet v hiši, zméljejo. —

(Dalje sledí.)

Dopis iz Gradca.

Zadušnice za rajniga Jožefa Jungmana, smo danes tukaj opravili v cerkvi D. M. pri O. O. Minoritih, kjer se je mnogo starih rojakov in prijatlov rajneiga, množina mladih Slovanov, in še clo lepo število ženskiga spóla zbralo, da so spomin slavili slavniga Slovana, očeta narodniga obujenja in noviga slovstva naših českich bratov. Iskrene želje so k Bogu dvinule za mir pokojniga in za obujenje enacih mož, kteri bi od slave zaznamovane poti verno in vredno sledili. Lahka naj bode rajniku zemljica!

V Gradcu 17. svečana 1848.

Radoslav. *)

Černe bukve.

Na Gorenškem je 8. tega mesca neka baba svojiga moža tako nabila, de bi ga bila skorej ubila, nje sín (pasterk pobitiga moža) ji je pa še pomagal. Ta gerda baba je bila vdova, nje sedanji mož je bil pa tudi vdovec, nekdanj dober človeček, tode neumen kot vol, de je tako babo za ženo vzel, ktero je vsak poznal, de ni piškoviga oreha vredna. Dan na dan je bil prepír v hiši, kletev in razsajanje. Še jedí mu ni privošila. Ko je žgance, kašo ali kako drugo jed kuhala, jo je na svoji strani zabelila, mož pa je pušóbo grudil. Dostikrat je tudi v kašo veliko luknjo naredila, va-njo zabéle vlila, potem zadelala, in na mizo vselej tisto stran pred se postavila, kjer je vedila de je zabela. Ravno zavoljo nezabeljenih žgancov na možovi strani sta se jela 8. dan tega mesca za skledo rukati tako dolgo, de sta jo zvernili in se pretepati začela. Na večer pa ga je baba s pomočjo svojiga sina tako otolkla, de je bilo 14. dan tega mesca komisijsko ogledovanje potolčeniga moža, kteriga so 11. dan s poslednjimi zakramenti previdili. Mož je 63, baba pa 55 lét stara. Kaj naj uči ta prigodba, ktero zapišemo v černe bukve, vsak sam lahko presodi: 1) Kdor se ženi, naj z merzlo kervijo prevdari: ali bo angeljca ali hudiča v hišo dobil; 2) revšina je mati zakonskih prepírov; kjer ni kruha, ni ljubezni; 3) svét je vés narobe; nekdanj so možjé žene preteпали, zde pa se spravljajo žene čez možé. Bog obvari vsaciga take zakonske sreče! —rš—

*) Mesa tacih zaklanih zdravih kónj, ki so si nogo zlomili ali se sicer zlo poškodovali, je zares škoda zametovati. V več nemških mestih so že mesnice konjskiga mesa napravljene, kakor v Šošperku, Lincu, Berlinu i. t. d. Če pomislimo, de ostudne polže, žabe in krote, želve (šildkrote), ostrige in več tacih gerdiš žival jémo, — kteri pametni človek se bo čedniga konjskiga mesa branil! Prej ko bo 50 lét minulo, se ne bo nobenimu več konjsko mesó gnjusilo. De bo pa smelo konjsko meso v občinsko rabo priti, se bo mogel konj poprej od zvedenih mož po postavah ogledati kakor goveja živina, goveje meso i. t. d., sicer bi utegnil kak brezvestnik tudi bolniga konja zaklati in nezdravo meso prodajati.

Vredništvo

*) Poslane denarje smo prejeli, naročila si zapisali in tudi vse drugo v red spravili.

Vredništvo.